

TÓTH BÉLA és munkatársai

Szikesek fásítása

Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972. 266 old.

Köztudomású, hogy KAÁN KÁROLY kezdeményezésére a két világháború között indult meg, a maihoz viszonyítva nagyon szegényes anyagi feltételekkel, az a kutatómunka, amely az alföldfásítást volt hivatva biztonságosabbá tenni. Ezzel egyidejűleg az erdősítések és fásítások kivitelezése is kezdetét vette.

Hazánk felszabadulása után nagyarányú telepítésekre, fásításokra és erdőfelújításokra került sor. Ezek nagyjából már a rendelkezésre álló kutatási eredmények figyelembevétele alapján valósultak meg.

Évről évre a gyakorlat részéről fokozódott az az igény, hogy az új telepítések kivitelezéséhez a termőhely termékenységének egységes nézeteken alapuló, ugyanakkor a fafajpolitikánk célkitűzéseit is kielégítő irányelvek álljanak rendelkezésre. Másrészt napról napra sokasodtak azok a tapasztalatok és megbízható kutatási eredmények, amelyek lehetővé tették a termőhely szakszerű feltárását.

TÓTH BÉLA és munkatársai messzeemenően figyelembe vették azt, hogy a termőhelyfeltárás módszerének kidolgozása során két fontos követelménynek kell eleget tenni: egyrészt ennek a legkorszerűbb tudományos elvekre kell felépülnie, másrészt a gyakorlatban alkalmazhatónak kell lennie. Első pillanatban e két szempont érvényesítése bizonyos mértékig nem látszik minden vonatkozásban kielégítőnek. A könyvet olvasó azonban meggyőződhet arról, hogy a szerzők ezt a kérdést tárgyalva szakmailag kétséget nem hagyva oldották meg.

A könyvhöz KERESZTESI BÉLA írt előszót. A fagazdaság két termelési ágazata közül a fatermesztésre a hosszúlejárátú, 20–120 éves termelési ciklus jellemző.

Ebből adódik az a rendkívüli felelősség, amely a fatermesztést irányító szervekre, valamint a kivitelezésért felelős szakemberekre hárul. Ezt még fokozza az a tény is, hogy a faanyagtermelésen kívül az erdők jelentősége a víz- és szélrózsió elleni véde-

kezésben, a vízháztartás szabályozásában, az egészségvédelemben stb. állandóan fozkozódik.

Az utóbbi években felmérésre kerültek azok a talajok, amelyeken még a meliorációs munkálatok elvégzése után sem lehet rentábilisan mezőgazdálkodást folytatni. Az ilyen területek nagysága több száz ezer ha-ra tehető. Ezeknek túlnyomó része erdősítéssel hasznosítható a legcélszerűbben.

A magyar talajtan fejlődésének szinte minden szakaszában a kutatómunka egyik legfontosabb, legsokoldalúbb tanulmányozott kérdése a szikes talajok vizsgálata volt. Hazánk talajtanos szakembereinek többsége hosszabb, vagy rövidebb időre bekapcsolódott ebbe, a gyakorlati szempontokból igen fontos munkába. Legkiválóbb talajtani tudósaink közül TREITZ PÉTER és SIGMOND ELEK tudományos tevékenységük nagyobb részét a szikes talajok kutatásának szentelték. Szikes talajaink tanulmányozása valósággal nemzeti hagyománnyá vált. Természeti adottságainkon kívül elsősorban ennek köszönhető, hogy e téren olyan tudományos eredmények születtek, amelyek az egész világon elismerést, a magyar talajtani tudomány megbecsülését váltották ki.

Hazánk területén több mint 1 millió kat. hold olyan talaj van, amely a szikesek fő típusához tartozik. Érthető, hogy a felszabadulás utáni években, különösen pedig a mezőgazdaság szocialista átszervezése után a szikes talajainkkal kapcsolatos kutatómunkára jelentős szellemi és anyagi erőket összpontosítottak. A kutatómunka elsősorban a szikes talajok képződési körülményeinek, a termékenységüket befolyásoló tényezőknél, a javíthatóságuk lehetőségeinek és hasznosításuk módjainak felderítésére irányult.

A közlőtekből kiindulva szükséges első sorban értékelni TÓTH BÉLA és munkatársai által írt *Szikesek fásítása* c. könyvet. Az író szerzőtársait kiválóan választotta

meg. Ebből adódik, hogy a könyv alap-kutatásokkal foglalkozó része, amelyet nagyobb részt SZABOLCS ISTVÁN, JASSÓ FERENC és LESZTÁK JÓZSEFNÉ állítottak össze, korszerű és a jelenlegi ismeretanyagot magába foglaló.

A szikfásítás termőhelyi viszonyait, értékelési rendszerét, valamint az e területen elért kutatások eredményeit TÓTH BÉLA foglalta össze. Nagyon figyelemre méltó, hogy nevezett a sziki fásítások tervezésének és kivitelezésének gyakorlati tudnivalóit is ismerteti. Az e területen végzett, kutatással kapcsolatos irodalmi adatok összefoglalása kifogástalan.

Külön érdeme TÓTH BÉLÁNAK, hogy részletesen tárgyalja a tiszántúli alföldi területeinken telepíthető fafajok termőhelyigényét.

Elsődleges rendeltetésük alapján az erdők az alábbiak szerint csoportosíthatók:

1. Elsődlegesen fatermelést szolgáló erdők;

2. Különleges rendeltetésű erdők;

Utóbbiakhoz tartoznak:

a) a talajvédelmi rendeltetésű;

b) a parkjellegű;

c) az üdülést szolgáló;

d) a vadgazdálkodás szükségleteit biztosító erdők.

Az erdők elsődleges rendeltetésének megítélésénél a *társadalmi igényekből* kell kiindulni. Ennek eldöntése az idők folyamán a jelentkező szükségletek kielégítésének megfelelően változhat.

A következő években az erdők üdülés-sel történő, sokoldalú hasznosításának fokozódása várható. Utóbbi a IV. ötéves tervről szóló törvény is elrendeli. Ezt az tette lehetővé, hogy népgazdaságunk a nemzeti jövedelemnek, ezen belül is a *személyi felhasználásra* fordítható résznek olyan mértékét érte el, amely reális lehetőséget biztosít az ilyen igények kielégítésére.

Az erdők elsődleges rendeltetéséből adódó differenciálódást fagazdaságunk célkitűzéseinek tervezésénél és ezek megvalósításánál messzemenően figyelembe kell venni. Egyrészt ugyanis fában és fatermékekben *ellátási színvonalunk alacsony*. Ebből következik az, hogy a különleges rendeltetésű erdőkben sem hagyható figyelmen kívül a fatermesztés, faiparunk fejlesztésének a nyersanyagbázisa. Másrészt az elsődlegesen fatermesztést szolgáló erdeink jövőjét illetően már most gondolni kell az üdüléssel kapcsolatban *jelentkező, évről évre fokozódó igényre*.

A fatermesztési tevékenységünket úgy

kell tervezni, hogy a fanyersanyagból mennyiségileg több, minőségileg folyamatosan jobb kerüljön a feldolgozó iparba.

Az erdők közjóléti szerepének értékelése az 1950-es években csaknem illuzórikusnak volt tekinthető. Az utóbbi években dolgozóink jövedelmének jelentős mérvű növekedése révén az erdők közjóléti szerepének, közegészségügyi hivatásának jelentősége nagymértékben fokozódott. Ilyen vonatkozásban különösen fontos, hogy az egyik legnagyobb erdész szakemberünk, KAÁN KÁROLY kezdeményezésére a szikfásítási kísérleti-, és ezek eredményeiből lesűrhető adatok alapján a kivitelezési programunk megindulhatott.

TÓTH BÉLA az eredményekkel kapcsolatos kísérleti adatokat úgy értékeli, hogy az az olvasó számára eleve olyan impulzust jelent, amely a könyv kézbevitelét szükségessé teszi.

Ismeretes az, hogy az Alföld erdőszűtsége igen alacsony százaléku (Hajdú-Bihar 6,6%, Szolnok megye 3%). Ebből adódóan az ember közjóléti adottságai sem megfelelőek. A főszerkesztő saját felvételeivel ad tájékoztatást arról, hogy pl. a Keleti főcsatorna fásításával milyen környezet teremthető a dolgozó emberek számára. Ez utóbbi eredmények jelentős mértékben felhasználást nyertek a Tisza II. vízlépcső építésénél is.

A szikfásítási kutatásokat a könyv kéziratának szerkesztője részletesen, a közelmúlt történetének megfelelően korhűen ismerteti. Ezzel kapcsolatban a Bucsajenőmajori kísérleti szikfásításra szeretnék utalni, amely az 1935—1938-as években FEHÉR DÁNIEL irányításával kezdődött meg. A legutóbbi években ezen a kísérleti területen az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézet Szikkutatási Osztályának munkatársai — akik részben a könyv szerzőtársai is — számos olyan eredményhez jutottak, amelyek FEHÉR DÁNIEL eredeti termőhelyismerettni elgondolásait mindenben igazolták. Nagyon figyelemre méltó eredmény, hogy ezeknek a kísérleteknek éppen az ERTI püspökladányi Tiszántúli Kísérleti Állomás munkatársai, valamint az MTA Talajtani- és Agrokémiai Kutató Intézet Szikkutatási Osztálya dolgozói ténykedésének eredményeként FEHÉR professzor időközben bekövetkezett halála után is folytatódnak.

PÁNTOS GYÖRGY

Érkezett: 1973. jan. 1.